

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ทักษะคิดและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในด้านคณะวิทยาการจัดการ ด้านการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำตามความต้องการของผู้อื่น สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยใช้ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2551 และได้กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 450 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ทักษะคิดและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคณะวิทยาการจัดการ ด้านการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำตามความต้องการของผู้อื่น แบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนตอนที่ 3 เป็นแบบปลายเปิด การเก็บข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้ช่วยวิจัยแล้วนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์โดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะคิดและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปรากฏผลดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสำรวจข้อมูล พบว่า เป็นเพศหญิง มากกว่า เพศชาย ซึ่งเพศหญิงมีจำนวน 339 คน คิดเป็นร้อยละ 75.3 และเพศชาย จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 - 20 ปี จำนวน 319 คน คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาคืออายุระหว่าง 21 - 23 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 มีแผนการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ลำดับสูงสุดคือ สาย วิทยาศาสตร์ - คณิต จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 สายอาชีวศึกษา

จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 และ สายศิลป์ - ภาษาไทย จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 สาขา/โปรแกรมวิชาที่นักศึกษาเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน 3 ลำดับสูงสุด คือ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 และสาขาวิชาการบัญชี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 นักศึกษาทราบข่าวการรับสมัครเข้าศึกษาต่อ 3 ลำดับสูงสุด คือ จากการแนะนำของมหาวิทยาลัย จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 จากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 และจากเพื่อนแนะนำ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 ภูมิฐานะของนักศึกษาส่วนมากอยู่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมาคือจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 อาชีพของบิดาส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองลงมาคืออาชีพ รับจ้าง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และอาชีพรับราชการ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 มารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7 รองลงมาคือประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 และประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 บิดา มารดามีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดอยู่ระหว่าง 2,001 - 4,000 บาท จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคือ ระหว่าง 4,001 - 6,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 และรายได้ 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาต้องการประกอบอาชีพรับราชการจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 รองลงมาต้องการประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 และพนักงานธุรกิจในหน่วยงานเอกชน จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4

2. ทศนคติและความพึงพอใจต่อการเลือกสาขาวิชาเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

นักศึกษามีทศนคติและความพึงพอใจต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับทศนคติและความพึงพอใจต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้านการพัฒนาดตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.34 รองลงมาคือด้านการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ

ค่าเฉลี่ย 4.21 ด้านคณะวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 3.90 และด้านทำตามความต้องการของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.52 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ พบว่า

ด้านคณะวิทยากรจัดการ

ทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัด คณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของคณะวิทยากรจัดการ รองลงมา คือ คณะวิทยากรจัดการมีสาขาวิชาทางธุรกิจที่หลากหลายเป็นที่น่าสนใจ และ หลักสูตร/สาขาวิชาเป็นที่ยอมรับและมีความต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนค่าใช้จ่ายในการศึกษาไม่แพงมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ

ทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัด คณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นบัณฑิตในการก้าวสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน รองลงมา คือ ต้องการนำความรู้ไปปรับใช้กับการทำงานและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ต้องการเพิ่มความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ ส่วนต้องการนำความรู้ที่ได้รับ ไปพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการพัฒนาตนเอง

ทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัด คณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ต้องการสร้างความภาคภูมิใจให้กับครอบครัวรองลงมา คือ ต้องการสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง ต้องการเพิ่มวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี และ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองในสาขาวิชาเรียนให้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนมีความถนัดในสาขาวิชาที่เลือกเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านทำตามความต้องการของผู้อื่น

ทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัด คณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บิดามารดา หรือ ผู้ปกครองสนับสนุนให้เข้าศึกษาต่อ รองลงมา คือ ทำตามความต้องการของตลาดแรงงาน

และผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพแนะนำ ส่วนต้องการศึกษาตามเพื่อนหรือคนที่รู้จัก มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติและความพึงพอใจ ของนักศึกษาต่อการเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม โดยภาพรวม จากประเด็นคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 175 คำถามพบว่า

นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ ต้องการให้คณะวิทยาการจัดการจัดหากองทุนกู้ยืม เพื่อการศึกษาหรือกองทุนอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้นักศึกษาสามารถกู้ยืม ได้ทุกคน คณะวิทยาการจัดการควรจัดฝึกอบรมวิชาชีพในสาขาวิชาที่เรียนให้มีความรู้ที่พร้อมสามารถปฏิบัติงาน ได้จริง เช่น การฝึกอบรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมต่าง ๆ ฝึกอบรมวิชาชีพทางการบัญชีเพิ่มเติม และวิชา อื่นๆ ที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียนให้เป็นยอมรับของตลาดแรงงาน คณะวิทยาการจัดการ ควรหาตลาดแรงงานที่รองรับนักศึกษาหลังสำเร็จการศึกษาสามารถให้นักศึกษามีความมั่นใจว่า หลังสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานรองรับ และต้องการให้คณะวิทยาการจัดการจัดหา เครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม และซ่อมบำรุงเครื่องเก่าให้ใช้งาน ได้ตามปกติ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และฝึกประสบการณ์ในด้าน ไอที และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการศึกษาและดำเนินชีวิต ของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการควรจัดหา น้ำดื่มที่สะอาดและเพียงพอต่อนักศึกษา ซึ่ง คณะวิทยาการจัดการมีนักศึกษากันจำนวนมาก คณะวิทยาการจัดการควรจัดอบรมคุณลักษณะ มารยาทการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างถูกต้อง และต้องการให้ คณะวิทยาการจัดการ มีห้องสมุดประจำคณะวิทยาการจัดการเพื่อความสะดวกในการค้นคว้าตำราเรียน และเป็น สถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของนักศึกษา

อภิปรายผล

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบเกี่ยวกับทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อ การเลือกสาขาวิชาการเรียนในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งเมื่อพิจารณาผลของการศึกษา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ได้ดังนี้

1. ทัศนคติและความพึงพอใจด้านคณะวิทยาการจัดการ

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อคณะวิทยาการจัดการ ด้านคณะวิทยาการจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นั่นคือ นักศึกษามีความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของคณะวิทยาการ จัดการ เพราะมีหลักสูตรการเรียนการสอนทางธุรกิจที่หลายเป็นที่น่าสนใจและมีหลักสูตรหรือ สาขาวิชาเรียนเป็นที่ยอมรับและมีความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาจาก

คณะวิทยาการจัดการแล้วสามารถหางานทำได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ดิเรก ฤกษ์หรรษา (2528 : 16) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำของบุคคลที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของบุคคล อันเกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ ทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น มีความสุข ความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญกำลังใจ มีความผูกพันกับหน่วยงาน มีความภาคภูมิใจ ในความสำเร็จของงานที่ทำ และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน การทำงาน ส่งผลต่อถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์กรอีกด้วย

2. ทัศนคติและความพึงพอใจด้านการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อคณะวิทยาการจัดการ ด้านการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก นั่นคือ นักศึกษามีความคิดเห็นว่าเมื่อเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการเป็นบัณฑิตในการก้าวสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และนักศึกษามีความรู้ความสามารถที่ปรับใช้กับการทำงานและการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำความรู้ความสามารถที่มี ไปประกอบวิชาชีพอิสระได้ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งตรงกับ ธนียา ปัญญาแก้ว (2541:12) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจจะเกี่ยวข้องกับลักษณะของงาน ปัจจัยเหล่านี้ นำไปสู่ความพอใจในงานที่ทำ ได้แก่ ความสำเร็จ การยกย่อง ลักษณะงานความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า เมื่อปัจจัยเหล่านี้อยู่ต่ำกว่าจะทำให้เกิดความไม่พอใจงานที่ทำ ถ้าหากว่างาน ให้ความก้าวหน้า ความท้าทาย ความรับผิดชอบ ความสำเร็จและการยกย่องแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว พวกเขาจะพอใจและมีแรงจูงใจในการทำงานเป็นอย่างมาก

3. ทัศนคติและความพึงพอใจด้านการพัฒนาตนเอง

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อคณะวิทยาการจัดการ ด้านการพัฒนาตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นั่นคือ นักศึกษาต้องการสร้างความภาคภูมิใจให้กับครอบครัว สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากคณะวิทยาการจัดการ และสิ่งสำคัญนักศึกษายังต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองในสาขาวิชา ที่เรียน ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สอดคล้องกับ กาญจนา อรุณสุขรุจิ (2546:5) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นการ แสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบ ว่าบุคคล มีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและ ต้องมีสิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล จึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น การสร้างสิ่งเร้าจึงเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงาน

4. ทักษะคิดและความพึงพอใจด้านการทำตามความต้องการของผู้อื่น

นักศึกษามีทักษะคิดและความพึงพอใจต่อคณะวิทยาการจัดการ ด้านการทำตามความต้องการของผู้อื่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาในสาขาต่าง ๆ ของคณะวิทยาการจัดการนั้น ส่วนมากบิดาและมารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพแนะนำและสนับสนุนให้เข้าศึกษาต่อ ทั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างนักศึกษาและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ นิพนธ์ คันทเสวี (2518 : 12) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นสิ่งที่ชี้บอกทิศทางการแสดงออกของบุคคลที่กระทำต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์ หากบุคคลจะกระทำหรือแสดงอะไรอย่างหนึ่งออกมาต่อสิ่งใด เขาย่อมกระทำไปตามทัศนคติที่เขามีต่อสิ่งนั้น ทัศนคติของบุคคลจึงอิทธิพลในการแสดงพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 450 คน พบว่า สาขาวิชาที่ไม่มีนักศึกษาเลือกศึกษาในปีการศึกษา 2551 คือสาขาวิชาการเงิน ในส่วนของสาขาวิชาที่มีนักศึกษาเลือกศึกษาน้อยที่สุด คือ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ และสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตามลำดับ ซึ่งแต่ละสาขาวิชามีนักศึกษาน้อยกว่าแผนรับนักศึกษาของคณะวิทยาการจัดการ ดังนั้น คณะวิทยาการจัดการควรเร่งดำเนินการ ดังนี้

1. จัดประชาสัมพันธ์หลักสูตรดังกล่าว โดยการออกแนะนำแก่นักศึกษาให้มากขึ้น ตลอดจนแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรให้ชัดเจนว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรดังกล่าว จะสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง

2. คณะวิทยาการจัดการ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานภายนอกในการจัดหาตลาดแรงงานเพื่อรองรับนักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษาหรือผู้ปกครองที่ให้ความเชื่อมั่นหลักสูตร/สาขาวิชาต่าง ๆ ในสังกัดคณะวิทยาการจัดการ

3. คณะวิทยาการจัดการ ควรปรับปรุงหลักสูตรต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานให้มากขึ้น เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพคอมพิวเตอร์ โปรแกรมต่าง ๆ ฝึกอบรมนักบัญชี มีคฤเทศก์ นักการตลาด และอื่น ๆ ที่ช่วยให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพมากที่สุด

4. คณะวิทยาการจัดการ ควรปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณคณะฯ และระบบสาธารณูปโภค เช่น ปรับปรุงอาคารเรียน ความสะอาด จัดหาน้ำดื่มที่สะอาด และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและทันสมัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักศึกษามากยิ่งขึ้น

5. ควรปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นด้านการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น

6. จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่สามารถให้ชุมชนหรือท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น เปิดโอกาสให้ผู้รู้เป็นวิทยากรในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งต่อไป

ศึกษาความก้าวหน้าในอาชีพ และ โอกาสในการได้รับพิจารณาจ้างงานของบัณฑิต และการเปลี่ยนแปลงอาชีพในอนาคตของบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม